

Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8090 Dep
0032 Oslo

Lysaker, 4. april 2022

Innspill til ny Norgesmodell for offentlige anskaffelser

Vi viser til ønske om innspill i forbindelse med Regjeringens arbeid med å lage en ny Norgesmodell med nasjonale seriøsitetskrav for alle offentlige anskaffelser.

Vi er godt kjent med Osломodellen og imøteser etablering av en Norgesmodell for reduksjon av arbeidslivskriminalitet og sosial dumping på tvers av geografi og organisering i det offentlige.

Kort om HMSREG

HMSREG er en IT-løsning som hjelper oppdragsgivere innenfor bygg og anlegg og deres leverandører til å arbeide aktivt for et anstendig arbeidsliv med rettferdig konkurranse, seriøse aktører og forebygging av sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.

Verktøyet er en hjelp til å følge opp lover, forskrifter og nasjonale retningslinjer innenfor området, samt byggherrenes egne bestemmelser og seriøsitetskrav.

Verktøyet ble utviklet av Omega AS i 2016 etter at de vant kontrakt om å lage en løsning for Oslo kommune for å ivareta viktige elementer i Osломodellen. Verktøyet har senere blitt tilbudt alle aktører i bygg- og anleggsbransjen.

HMSREG benyttes av store offentlige byggherrer som Statsbygg, Bane NOR, Veidekke, Avinor og Sykehusbygg, entreprenører som Veidekke, Skanska, AF gruppen og Betonmast, men også mindre entreprenørbedrifter. I tillegg er løsningen tatt i bruk av fylkeskommunene Rogaland, Trøndelag, Møre og Romsdal, Vestland og Vestfold og Telemark, samt en lang rekke kommuner som blant annet Oslo, Bergen, Trondheim, Tromsø og Bærum.

Verktøyet leveres av selskapet HMSREG AS som har som visjon å være en sentral byggekloss i arbeidet for bærekraftig samfunn med rettferdig konkurranse. Vi tilbyr viktige verktøy som hjelper den enkelte virksomhet og som igjen bidrar til oppnåelse av FN's bærekraftsmål.

Samarbeid og like forutsetninger

Vilje til dialog, forventningsavklaring og samarbeid mellom byggherre, entreprenør, bransje og myndigheter er et viktig grunnlag for sunt og langsiktig samarbeid. Tydelighet i seriøsitetskrav og åpenhet i oppfølging og etterlevelse, samt etterprøvnbarhet og kontroller er med på å sikre et samarbeid om seriøsitet som gir gode effekter.

Det utarbeides og pålegges stadig flere krav og rapporteringer i byggebransjen. For at nye krav og pålegg skal gi ønsket effekt bør de være presise med minst mulig skjønnsmessige vurderinger og samtidig bør

det være lagt godt til rette for at kravene enkelt kan etterleves av den enkelte aktør, uavhengig av leverandørens størrelse.

Rom for skjønnsmessige vurderinger gir rom for ulike tolkninger som igjen vil gi rom for ulik etterlevelse av eksisterende og nye seriøsitetskrav. Det bør derfor legges stor vekt på å etablere entydige krav som er enkle å forstå rekkevidden av for den enkelte.

For at alle aktører skal kunne etterleve krav til å følge opp og rapportere seriøsitet bør det tilrettelegges for bruk av gode verktøy uten at dette blir en for stor administrativ oppgave som kun de større leverandørene har kapasitet for å håndtere.

Norgesmodellen bør også legge godt til rette for enkel kontraktsoppfølging av seriøsitetskravene for oppdragsgiveren som står for anskaffelsen. Manglende oppfølging vil gi økt antall aktører som ikke etterlever kravene. Dette kan både være useriøse aktører som ønsker å omgå kravene eller andre som ubevisst ikke tilfredsstiller kravene. Oppnåelse av intensjonen med seriøsitetskrav, vil da reduseres. Dette vil igjen kunne bidra til en urettferdighet i anskaffelsene hvor de useriøse kan få redusert sine kostnader og vinne konkurranser mot de seriøse på feil grunnlag.

God løpende registrering og måling vil kunne gi godt grunnlag for å fremskaffe statistikk og aggregert informasjon. Dette er avgjørende for at oppdragsgiver enkelt kan gjøre ettersyn og ta stikkprøver, samt gjennomføre risikoanalyser. *What gets measured, gets done!*

Det bør vurderes standardiserte sanksjoner som står i forhold til manglende oppfølging eller brudd på de ulike seriøsitetskravene. Uten standardiserte sanksjoner for de samme foreteelsene vil grensene kunne oppleves ulikt og kravenes tydelighet vil kunne svekkes.

Erfaringer fra HMSREG

Våre erfaringer så langt både fra Osломodellen og fra arbeidet sammen med andre offentlige byggherrer viser at det er helt nødvendig med systematisk og kontinuerlig oppfølging for å sikre at seriøsitetsbestemmelsene etterleves. Ved å gjøre tilgjengelig nødvendig nøkkelinformasjon i offentlige eller private registre vil oppfølgingen kunne effektiviseres gjennom digitale verktøy og det kan utvikles prosesser og varslingsrutiner for enklere å kunne fange opp avvik.

Det fokuset byggherren setter i sin oppfølging er også det fokuset som hovedleverandør vil følge, samt videreføre til sine underleverandører. For at seriøsitetsbestemmelsene skal ha effekt er det derfor viktig at det også er enkelt og smidig å følge opp etterlevelsen.

HMSREG sine kunder følger i dag opp følgende elementer basert på integrasjoner og samhandling mellom ulike databaser og registre:

- Gyldige HMS-kort. Adgangskontrollsystemer deler informasjon med HMSREG og tilstedeværelse på byggeplassen. Integrasjon mot HMS-kort fra Arbeidstilsynet oppdaterer daglig status på gyldig HMS-kort
- Brønnøysundregistrene (Brreg) tilbyr åpne grensesnitt som gjør at digitale løsninger kan hente ut korrekt firmainformasjon i tillegg til ekstra varslings med konkurs eller sletting av foretak.
- Brreg tilbyr også informasjon om utenlandske foretak som kan brukes opp mot ekstra regelverk knyttet opp mot denne gruppen.

- Med en kombinasjon av Breg og informasjon fra Bemanningsforetaksregisteret fra Arbeidstilsynet er det mulig å følge opp innleie og sikre at de riktige forholdene ligger til rette for at denne innleien er lovlig.
- Integrasjon mot StartBANK gir HMSREG-kundene oversikt over hvilke leverandører som tilfredstiller finansielle krav, forsikringer og internkontroll. Gjennom HMSREG sitt samarbeid og integrasjon med StartBANK vil brukerne også kunne følge disse risikofiltrene som ligger tilgjengelig fra StartBANK.

For andre deler av seriøsitetsbestemmelsene er man i større grad avhengig av «selvangivelse» fra leverandørene. Dette åpner for å kunne pynte på sine egne data, og krever i større grad en rutine for stikkprøver som må gjennomføres for å sjekke kvaliteten på dataene som fremkommer. Et fokus fra offentlige eller private aktører for å etablere nasjonale oversikter eller registre for disse områdene ville ytterligere ha kunnet bidra til en sterkere etterlevelse og ikke minst mulighet til å nå de overordnede formålene ved seriøsitetsbestemmelser og anskaffelsesforskrift.

Grunnlagsdata for enklere oppfølging

Vi mener at en etablering av følgende nasjonale registre hadde vært en stor forbedring for å kunne aktivt følge opp og sikre etterlevelse:

- Register over lærlinger. Fylkeskommunene har allerede i dag et register over alle aktive lærlinger. En ytterligere digitalisering av dette for enklere å kunne vise lærlingeandeler ville både kunne hjelpe byggherrer og entreprenører i formålet med sikre rekruttering til bransjen.
- Register over formalkompetanse. Tilsvarende vil et register over formalkompetanse, og da spesielt fagbrev/svennebrev være en klar styrke for oppfølging av dette kravet. Registeret bør samarbeide med NOKUT og annen vurdering av utenlandsk opplæring for å sikre effektiv kontroll av utenlandsk utdanning til nytte for oppdragsgivere, enhetlig tolkning av utenlandsk utdanning, samt tilfredsstille kravet om fri flyt av arbeidskraft og likebehandling innenfor EU/EØS.
- Digitale løsninger for oppfyllelse rundt krav til skatter og avgifter. I StartBANK i dag vises oversikt over betalte/ikke betalte merverdiavgifter i sanntid. Dette sikrer ekstra oppfølging rundt kravet til betaling, både hos entreprenøren selv og hos byggherren. En tilsvarende digitalisering for status rundt skatter og arbeidsgiveravgift hadde vært positivt for bransjen. Mer åpenhet rundt dette kravet vil på sikt kunne øke innbetalingsgraden og vil også gjøre det enklere for byggherrene å luke bort entreprenørene som ikke oppfyller sine plikter til fellesskapet.
- Legge til rette for bruk av sikker identifisering gjennom Nasjonale ID-kort for å sikre entydighet ned på mannskapsnivå.
- Kompetanseregister med sertifisert og dokumentert sikkerhetsopplæring
- Digitale løsninger for Oppholds og arbeidsforholdsregisteret OAR hos Skatteetaten. Kontrollere at utenlandske oppdragstakere er korrekt registrert for å kunne utføre oppdrag i Norge
- Tilgang til informasjon om tariffavtaler inngått på organisasjonsnivå (og hvilke som allmenngjort)

Kort oppsummert våre hovedinnspill

- Tydelige seriøsitetsbestemmelser reduserer forskjeller ut fra skjønnsmessige tolkninger og bidrar til økt rettferdighet i anskaffelser.
- Utforme seriøsitetsbestemmelsene for enkel etterlevelse og oppfølging av oppdragsgiver og leverandører med bruk av digitale verktøy
- Tilrettelegge et nasjonalt register over lærlinger
- Tilrettelegge et nasjonalt register over formalkompetanse. Spesielt fagbrev/svennebrev.
- Tilrettelegge et nasjonalt register med skatter og arbeidsgiveravgift
- Tilrettelegge for bruk av nasjonal ID-kort for å sikre entydig personidentifisering
- Tilrettelegge et nasjonalt kompetanseregister med sertifisert og dokumentert sikkerhetsopplæring

Vi ønsker lykke til med det videre arbeidet og deltar gjerne i diskusjoner skriftlig eller i møter i forbindelse med det videre arbeidet med å etablere en Norgesmodell.